

שביעי של פסח

אסופת מקורות ושירים לחג

מדרשי חז"ל על חציית הים

דרש רבי יוסי הגלילי: בשעה שעלו ישראל מן הים נתנו עיניהם לומר שירה. וכיצד אמרו שירה? עולל מוטל על ברכי אמו ותינוק יונק משדי אמו, כיון שראו את השכינה - עולל הגביה צוארו ותינוק שמת דד מפיו, ואמרו: זה אלי ואנוהו. תניא, היה רבי מאיר אוצר: אפילו עוברים שבמעיי אמם אמרו שירה.

עפ"י תלמוד בבלי, מסכת סוטה, ל ע"ב - לא ע"א

אמר רבי מאיר: כשעמדו ישראל על הים היו שבטים מנצחים זה עם זה. זה אומר: "אני יורד תחלה לים" וזה אומר: "אני יורד תחלה לים". קפץ שבתו של בנימין וירד לים תחילה, והיו שרי יהודה רוגמים אותם. אמר לו רבי יהודה: לא כך היה מעשה אלא זה אומר: "אין אני יורד תחילה לים", וזה אומר: "אין אני יורד תחילה לים" קפץ נחשון בן עמינדב וירד לים.

שם, לו ע"ב

"דבר אל בני ישראל ויסעו" (שמות יד טו) - אמר רבי אלעזר: באותה שעה אמר הקב"ה למשה: עת לקצר ועת להאריך. בני שרויים בצער והים סוגר, והאויב רודף, ואתה עומד ומרבה בתפילה - "דבר אל בני ישראל ויסעו".

שמות רבא כא

בנפל אויבך אל תשמח

בניגוד ליתר הימים הטובים ביום שביעי של פסח נוהגים לומר את פרקי ההלל בדילוג (כלומר, להשמיט חלק מן הפסוקים). מסורת תפילה זו נשענת על מדרש חז"ל לפיו אסר הקב"ה על מלאכי השרת לומר שירה בזמן טביעתם של המצרים בים.

באותה שעה בקשו מלאכי השרת לומר שירה לפני הקדוש ברוך הוא. אמר להם הקדוש ברוך הוא: מעשי ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה לפני?

תלמוד בבלי, סנהדרין לט ע"ב

יומו השביעי של חג הפסח נחשב כ-"יום טוב" וכ-"מקרא קודש", האסור במלאכה, ממש כיומו הראשון של החג. התורה אינה קושרת את יום זה למאורע כל שהוא הקשור ביציאת מצרים, אולם כבר במדרשי ההלכה הקדומים של תקופת חז"ל, נקשר יום זה במאורע של חציית הים - אקורד הסיום של יציאת מצרים. בעקבות מסורת זו נקבעה פרשת חציית ים סוף ושירת הים כקריאה בתורה לבוקר החג. מאוחר יותר יוסדו מנהגים נוספים לציון החג כדוגמת קריאת השירה על חוף הים ותיקון מיוחד לליל החג שהונהג על ידי מקובלי צפת. עם זאת החג נוהגים יהודי צפון אפריקה לציון את חגיגת המימונה.

שירת הים ושירתה של מרים

אָז יִשִּׁיר מִשֵּׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַיהוָה וַיֹּאמְרוּ לְאִמְרָה: אֲשִׁירָה לַיהוָה כִּי גָאָה גָאָה סוּס וָרֶכֶב וְרָמָה בָּיָם: עֲדֵי וְזַמְרָת יְהוָה לִי לִישׁוּעָה זֶה אֱלֹהֵי וְאֶנְהוּ אֱלֹהֵי אֲבֵי וְאַרְמְמָנְהוּ: יְהוָה אִישׁ מִלְחָמָה יְהוָה שְׂמוֹ ... מִי כְמִלְחָמָה בְּאַלֵּם יְהוָה מִי כְמִלְחָמָה בְּאֶדְרֵ בְקִדְשׁ נִרְאָה תְהַלֵּל עֲשֵׂה פִלָּא: נְטִיטָה יְמִינָה תִבְלַעְמוּ אֶרֶץ: נְחִיטָה בְּחִסְדָּךְ עִם זֶה גְאָלְתָּ נְהַלְתָּ בְּעֶזְרֵךְ אֶל נֹהַ קִדְשֵׁךְ: תִּבְאֲמוּ וְתִשְׁעַמּוּ בְּהַר נְחִלְתֵךְ מְכוּן לְשִׁבְתֵךְ שְׂעֵלְתָּ יְהוָה מִקִּדְשׁ אֲדֹנָי פּוֹנְנֵי יְדִיד: יְהוָה יְמִלְךָ לְעֹלָם וָעֶד: כִּי כָא סוּס פָּרְעֹה בְּרֶכֶב וּבְפָרָשָׁיו בָּיָם וַיִּשֶׁב יְהוָה עֲלֵהֶם אֶת מִי הַיָּם וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הִלְכוּ בִּבְיַשָּׁה בְּתוֹךְ הַיָּם.

ותקח מרים הנביאה אחות אהרן את התוף בידה ותצאן כל הנשים אחריה בתופים ובמחלות: ותענן להם מרים: שירי ליהוה כי גאה גאה סוס ורכבו במים.

שמות טו א-יד

בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם בֵּית יַעֲקֹב מַעַם לַעֲזָה הָיְתָה יְהוּדָה לְקִדְשׁוֹ יִשְׂרָאֵל מִמְּשֻׁלְתָיו. הַיָּם רָאָה וַיִּנְס הַיָּרְדֵן יִשָּׁב לְאַחֹר, הַהָרִים רָקְדוּ כְאֵילִים גְּבֻעוֹת כְּבָנֵי צֶאֱן. מַה לָּךְ הַיָּם כִּי תִנּוּס הַיָּרְדֵן תִּשָּׁב לְאַחֹר? הַהָרִים תִּרְקְדוּ כְאֵילִים גְּבֻעוֹת כְּבָנֵי צֶאֱן? מִלִּפְנֵי אֲדוֹן חוּלֵי אֶרֶץ מִלִּפְנֵי אֱלֹהֵי יַעֲקֹב, הַהָפְכִי הַצֹּר אֲגַם מַיִם חֲלֻמִּישׁ לְמַיְנוּ מַיִם.

תהילים קי"ד

ספירת העומר

שבעי של פסח חל ביום השישי של ספירת העומר, המתחילה ממוצאי היום הראשון של החג ועד לערב שבועות.

לפני הספירה נוהגים לומר:

הנני מוכן ומזומן לקיים מצוות עשה של ספירת העומר כמו שכתוב בתורה: וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עמר התנופה שבע שבתות תמימות תהיינה: עד ממחרת השבת השביעית תספורו חמשים יום: ויהי נעם אדני אלהינו עלינו וימעשה ידיו כוננה עלינו וימעשה ידיו כוננה: למנות ימינו כן הודע. ונבא לבב חכמה:

מברכים על הספירה ומונים ששה ימים לעומר:

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על ספירת העומר:

היום שישה ימים לעומר.

ימי ספירת העומר מקשרים בין חג החירות לחג מתן תורה ומסמלים את הקשר שבין חירות ואחריות. בנוסף מלווה הספירה את תקופת הקציר ומלווה אותנו לאורכה של עונת האביב. מסורת תלמודית מספרת על תלמידיו של רבי עקיבא שמתו במגיפה בין פסח לשבועות כי לא נהגו כבוד איש ברעהו. אגדה זו שמששה בסיס למנהגי האבלות המסורתיים של ימי העומר, מדגישה את הרעיון הגדול ש"דרך ארץ קדמה לתורה" (מדרש ויקרא רבה ט ג). להלן שלושה שירים מוכרים העומדים כנגד שלושת היסודות של ספירת העומר: תקופת האביב והקציר, המסע ממצרים למעמד הר סיני, והדרישה להקפיד בכבודם של הבריות.

נצנים נראו, נראו בארץ, עת זמיר הגיע, עת זמיר. כי הנה, סתיו עבר, סתיו חלף-חלף לו, הגפנים סמך נתנו, נתנו ריחם.

והאר עינינו בתורתך ודבק לבנו במצותיך ויחד לבנו לאהבה וליראתך את שמה; ולא גבוש ולא נכלם ולא נכשל לעולם ועד:

מי-האיש החפץ חיים אהב ימים לראות טוב. נצר לשונך מרע ושפתך מידבר מרמה. סור מרע ועשה-טוב בקוש שלום ורדפהו.

מחציית הים של אז לחציית הים של דורות אחרונים

המוטיב של היציאה מבית העבדים ושל חציית הים ליווה את העם היהודי לאורך כל הדורות. בדורות האחרונים ליווה מוטיב זה את התנועה הציונית, מעשה העלייה ובניינה של הארץ. כינויה של אוניית המעפילים המפורסמת ביותר בשם "יציאת אירופה תש"ז" או בשמה הלועזי "אקסודוס" הוא ביטוי אחד למקומו של סיפור היציאה ממצרים בחזרתו של העם היהודי לארצו.

לאחר שהוגלה העם מארצו בכח הזרוע, שמר לה אמונים בכל ארצות פזוריו, ולא חדל מתפילה ומתקווה לשוב לארצו ולחדש בתוכה את חרותו המדינית. מתוך קשר היסטורי ומסורתי זה חתרו היהודים בכל דור לשוב ולהאחז במולדתם העתיקה. ובדורות האחרונים שבו לארצם בהמוניהם, וחלוצים, מעפילים ומגינים הפריחו נשמות, החיו שפתם העברית בנו כפרים וערים והקימו ישוב גדל והולך השליט על משקו ותרבותו, שוחר שלום ומגן על עצמו, מביא ברכת הקדמה לכל תושבי הארץ ונושא נפשו לעצמאות ממלכתית.

מתוך מגילת העצמאות

השיר "שושנה שושנה" נכתב על ידי חיים חפר בעקבות הגעתה של אוניית המעפילים שבתאי לוינסקי, ששמה המקורי היה סזנה, לחופי הארץ. הספינה נלכדה על ידי הבריטים אולם רבים מנוסעיה הגיעו לחופי הארץ בזכות גבורתם ותושייתם של בני היישוב שהגיעו בהמוניהם לחוף והתערו במעפילים.

שושנה שושנה חיים חפר

שושנה, שושנה, שושנה
ירח נישא אל ענן,
כמוהו אלייך, שושנה -
ביום עוד יפליג קפיטן.

היה ים סוער, התורן חרק,
חרטום הספינה כמעט ונשחק,
אך יוסקה על כל העניין התגבר -
וזמר עליז כה זימר:

שושנה, שושנה, שושנה...
ב"שלוש עשרה" דן הרים עוד כוסית,
ולפתע הגיחו ספינות המשחית:
אך דני אמר: "מעלש, נסתדר"
וזמר עליז כה זימר:

שושנה, שושנה, שושנה...

היתה זאת פיגורה מאוד עלובה
עת שמוליק הגוף לקפריסין הובא,
אך גם עת ישב אחרי הגדר -
הוא זמר עליז כה זימר:

שושנה, שושנה, שושנה...
מסע הימים הגיע לסוף,
סירות עם ג'מעה, אורות מן החוף.
ואז אל שושנה כל איש הסתער -
וזמר עליז כה זימר:

שושנה, שושנה, שושנה..

שירים עבריים בסימן אביב, מנהיגות ותקווה לשלום

שיר נבואי קוסמי עליז

מילים: יוני רכטר ועלי מוהר
לחן: יוני רכטר

כמו עמוד ענן, כך תלך לפני העדר
תבין הכל, תדע, לא תאמר מילה אחת
כמו עמוד עשן תעלם בתוך החדר
משהו בכך יאמר לך המשך
בדרכך.

כמו שביל החלב שחוצה את השמיים
אתה הולך ישר, לא שם לב לכוכבים
שזהירים כדי לסנוור את העיניים
משהו בכך יאמר לך המשך
בדרכך.

הו, לך ישר,
לך לבד,
אל תפחד.
אל תכעס,
לך תמים,
לך אחד

כמו אווז הבר שחולף בשמי הערב
הוא טס בראש החץ, לא נרתע מן המרחק
והאינסטינקט מראה ובורא לו את הדרך
משהו בכך יאמר לך המשך
בדרכך.

כמו בריז'ט ברדו שתפסה כבר את העסק
השאירה מאחור את הטוב ואת הרע
ועל העניינים היא צופה מן המרפסת
משהו בכך יאמר לך
הפסק.

בלי להתכוון תן לעצמך ללכת
כל החישובים ייגמרו מאליהם
כמו העץ שקם לתחייה מן השלכת

קידוש לליל שביעי של פסח

הנהיגים להדליק נרות על שולחן החג מברכים:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של
יום טוב:

אלוהינו ואלוהי אבותינו ואימותינו, יהי רצון מלפניך שיאירו הנרות הללו את
חגנו ביום חג המצות הזה. אבינו שבשמים, האר עיננו בתורתך ונשמח בחגיך.
שים שלום, אורה ושמחה במעוננו, כי עמך מקור חיים; באורך נראה אור,
ונאמר: אמן.

המקדש/ת מכריז/ה:

סְבָרֵי חֲבֵרִים וְחֲבֵרוֹת/חֲבֵרֵי וְחֲבֵרוֹתֵי נִבְרָךְ: וְעוֹנִים לְחַיִּים.

ברכת היין:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם בורא פרי הגפן:

ברכת קדושת היום:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר בחר בנו מכל עם ורוממנו מכל לשון
וקדשנו במצותיו. ונתת לנו יי אלהינו בְּאֵהָבָה מוֹעֲדִים לְשִׂמְחָה, חֲגִים וְזִמְנִים
לְשִׂשׁוֹן, אֵת יוֹם

חג המצות הזה זמן חרותנו; מִקְרָא קֹדֶשׁ זָכָר לִיְצִיאַת מִצְרָיִם. כִּי בָנוּ בְּחֵרְף
וְאוֹתָנוּ קִדְשָׁתָּ מִכָּל הָעַמִּים וּמוֹעֲדֵי וּבְשִׂשׁוֹן הִנְחַלְתָּנוּ: בְּרוּךְ אַתָּה יי. מְקַדְּשׁ
יִשְׂרָאֵל וְהַזְמִינִים.

בליל שביעי של פסח אין נוהגים לברך את ברכת שהחיינו, מכיוון שאין מדובר בחג העומד בפני עצמו, אלא חלק מחג הפסח.

אוחזים בשתי מצות ומברכים את ברכת הפת:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם המוציא לחם מן הארץ.

אין מברכים את הברכה על אכילת המצה, מכיוון שאכילה זו הינה בגדר חובה רק בלילו הראשון של חג הפסח.

איך יודעים שבא אביב

מילים ולחן: דתיה בן דור

איך יודעים שבא אביב?

מסתכלים סביב סביב

ואם רואים שאין עוד בוץ בשבילים

ואם רואים שנעלמו המעילים

ואם פרג וגם חרצית

לכבוד החג קישטו ארצי

אז יודעים (אז יודעים)

שבא אביב (שבא אביב)

אז יודעים שבא אביב,

אז יודעים שבא אביב.

איך יודעים שבא אביב?

מסתכלים סביב סביב

ואם רואים המון ידים חרוצות

נושאות סלים כבדים עם יין ומצות

ואם שרים "שמחה רבה" -

"אביב הגיע, פסח בא"

אז יודעים (אז יודעים)

שבא אביב (שבא אביב)

אז יודעים שבא אביב,

אז יודעים שבא אביב.

ממשיכים לחגוג גם באתר החגים והמועדים התנועה. גלוש עכשיו לאתר בו תוכלו למצוא מגוון פעילויות לכל משפחה, מקורות, טקסים, מערכי חינוך ומידע על אירועי קהילות התנועה ברחבי הארץ!
www.hagim.org.il

התנועה הרפורמית
יהדות מתקדמת בישראל
www.reform.org.il

עץ הרימון

מילים: יעקב אורלנד
לחן: ידידיה אדמון

עץ הרימון נתן ריחו,
בין ים המלח ליריחו,
שב, חומתי, גדודך מנדוד,
שב, תמתי, דודך מדוד.

אוצרות אופיר וצרי גלעד,
רכב מצריים שללתי לך, בת.
אלף הזמר אתלה לך מגן
מן היאור עד הירדן.

את כלולה מכל כלות,
את דגולה כנדגלות.
שתיים עינייך כשתיים יונים
וקול קולך פעמונים.

לך התרועות, לך הזרים,
לך כל שלטי הגיבורים,
מה לי חיל אלף ומה רבה?
לבבי מת מאהבה.

שב אל הקשת, שב החץ,
שב הרימון אל ראש העץ,
לך ואלייך החיל יוחל,
בואי כלה, כי רד הליל.

אני מאמין

מילים ולחן: שאול טשרנחובסקי

שחקי, שחקי על החלומות
זו אני החולם שח.
שחקי כי באדם אאמין,
כי עודני מאמין בך.

כי עוד נפשי דרור שואפת
לא מכרתיה לעגל פז
כי עוד אאמין גם באדם
גם ברוחו, רוח עז.

רוחו ישליך כבלי הבל
ירוממנו במתי על;
לא ברעב ימות עובד,
דרור לנפש, פת לדל.

שחקי כי גם ברעות אאמין
אאמין כי עוד אמצא לב,
לב תקוותי גם תקוותיו
יחוש אושר, יבין כאב.

אאמינה גם בעתיד,
אף אם ירחק זה היום,
אך בוא יבוא - ישאו שלום
אז וברכה מלאום ללאום.

ישב יפרח אז גם עמי,
ובארץ יקום דור,
ברזל כבליו יוסר מנו,
עין בעין יראה אור.

אנשים טובים

מילים ולחן: נעמי שמר

תפקחו את העיניים, תסתכלו סביב
פה ושם נגמר החורף ונכנס אביב
בשדה ליד הדרך יש כבר דגניות
אל תגידו לי שכל זה לא יכול להיות

אנשים טובים באמצע הדרך
אנשים טובים מאוד
אנשים טובים יודעים את הדרך
ואיתם אפשר לצעוד

איש אחד קנה לי ספר בן מאה שנה
איש אחר בנה כינור שיש בו מנגינה
ואישה טובה אחרת לי נתנה את שמה
ומאז אני בדרך שרה במקומה

אנשים טובים...

איש אחד יבנה לי גשר כדי לחצות
נהר

איש אחר יצמיח יער במורדות ההר
ואישה טובה אחרת, אם יהיה קשה
רק תצביע אל האופק ותבטיח ש -

אנשים טובים...

וממש כמו צמחי הבר הבודדים
הם עוצרים תמיד את החולות
הנודדים

הרקיע מתבהר, וכבר אפשר לראות
אנשים על אם הדרך מחכים לאות

אנשים טובים...

